

کرونا وبورسی

آنچه از بهار ۱۳۹۹ در یاد ما خواهد ماند

۳۰ دسامبر ۲۰۱۹ که نهادهای بهداشتی شهرداری ووهان، مرکز استان هوبئی، نهمین شهر پرجمعیت چین، یک اعلان فوری برای درمان سینه‌پهلو با منشأ نامشخص صادر کردند، شاید کمتر کسی در جهان تصور می‌کرد که این آغاز یکی از بزرگ‌ترین بحران‌های تاریخ بشری است. فردای آن روز، ابتلای ۲۷ نفر به سینه‌پهلو با منشأ نامشخص به سازمان جهانی بهداشت گزارش شد. اغلب این افراد از فروشندگان بازار عمده‌فروشی غذاهای دریایی هوانان (ووهان) بودند. در همان روز، هنگ کنگ، ماکائو و تایوان فرایند غربالگری ورود و خروج از مرزهای خود را سخت‌تر کردند. در نخستین روز سال نو میلادی، بازار عمده‌فروشی غذاهای دریایی ووهان برای پاک‌سازی و ضدعفونی تعطیل شد. ۹ ژانویه نخستین مرگ بر اثر این ویروس - که بعدها آن را "کروناویروس سندرم حاد تنفسی ۲" (SARS-CoV-2) نامیدند - در ووهان گزارش شد. یک مرد ۶۱ ساله که از مشتریان عادی آن بازار عمده‌فروشی غذاهای دریایی بود. ۱۳ ژانویه نخستین مورد این بیماری در بیرون از چین در تایلند گزارش شد. یک زن ۶۱ ساله اهل ووهان که ۸ ژانویه وارد بانکوک شده بود. موارد بعدی ابتلا تا پایان ژانویه یکی پس از دیگری به ترتیب در ژاپن، کره‌ی جنوبی، آمریکا، تایوان، هنگ‌کنگ، ماکائو، سنگاپور، ویتنام، فرانسه، نپال، استرالیا، کانادا، مالزی، کامبوج، آلمان، سریلانکا، فنلاند، امارات متحده عربی، هند، ایتالیا، فیلیپین، روسیه، اسپانیا، سوئد، و انگلستان به طور رسمی گزارش شدند. ویروس به سرعت در سرتاسر جهان گسترش پیدا کرد. تا سرانجام، در ۱۱ مارس ۲۰۲۰ (۲۱ اسفند ۱۳۹۸)، بیماری ناشی از آن که حالا به طور رسمی "کووید-۱۹" (COVID-19) نامیده می‌شد از سوی سازمان بهداشت جهانی "پاندمی (دنیاگیر)" اعلام شد.

با این که نرخ تلفات مبتلایان به بیماری کووید-۱۹ در مقایسه با سایر بیماری‌های دنیاگیر در طول تاریخ، همچون طاعون، آبله، سل، وبا، ایدز،... و حتی انواع آنفولانزاهای دنیاگیر طی صد سال گذشته، پایین‌تر ارزیابی می‌شود، ولی سرعت شگفت‌آور گسترش این بیماری در سطح جهان که هم به

محسن قاسمی

دلیل ویژگی‌های منحصر به فرد این ویروس و هم به دلیل گسترش ارتباطات در سطح بین‌المللی است، موجب شده اغلب مراودات و تماس‌های حضوری در سطح جهان به سرعت محدود شوند. گستردگی و عمق بی‌نظیر این محدودیت‌ها آن چنان تأثیرات شگرفی بر ابعاد مختلف زندگی انسانها در سرتاسر جهان داشته است که بسیاری از صاحب‌نظران و حتی عموم افراد جوامع مختلف بر این باورند که زندگی بشری هرگز به شرایط پیش از کرونا باز نخواهد گشت. یکی از پیامدهای این شرایط جدید، تأثیرات گسترده و عمیق آن بر اقتصاد کشورهای مختلف و در مجموع بر اقتصاد جهانی است. از تأثیرات مثبت بر شماری از کسب و کارها، از جمله، تولیدکنندگان مواد شوینده، ضدعفونی‌کننده‌ها، اقلام بهداشتی، دخانیات (!)، فروشگاه‌های آنلاین، و امثال این‌ها که بگذریم؛ تأثیرات منفی دنیاگیری این بیماری بر اغلب کسب‌وکارها، صنایع، خدمات، و اقتصادهای محلی، منطقه‌ای و جهانی بسیار گسترده و عمیق ارزیابی می‌شود. به عنوان نمونه، حوزه آنتل گوریا، دبیرکل سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD)، در گفت‌وگوی اخیرش با بی‌بی‌سی (مارس ۲۰۲۰) هشدار داد در ماه‌های آینده بعضی از اقتصادهای بزرگ جهان وارد رکود می‌شوند و سال‌ها طول می‌کشد تا آسیب اقتصادی کرونا جبران شود.

در این شرایط، بديهی است که جنبه‌های مختلف حرفه‌ی حسابداری، شامل حسابداری و گزارشگری مالی، حسابداری مدیریت، حسابرسی مستقل و سایر خدمات اطمینان‌بخشی، حسابرسی داخلی، و مشاوره‌های متنوع مالی و مالیاتی در بخش‌های خصوصی و عمومی نیز با چالش‌ها و مسائل مختلفی روبه‌رو خواهند شد که اغلب نیازمند ارائه‌ی رهنمودهای مشخص و روشن از سوی نهادهای استنادگذار و ضابطه‌گذار در سطوح محلی و بین‌المللی هستند. آن چه مسلم است، در این وضعیت با توجه به بروز مسائل و موضوعات عمدتاً منحصر به فرد در زمینه‌های مختلف، عدم وجود رهنمودهای مشخص و روشن در سطوح محلی و بین‌المللی منجر به سردرگمی افراد حرفه‌ای و تنوع اعمال قضاوت‌های حرفه‌ای

از سوی آنان خواهد شد. تا بدان جا که ویژگی کلیدی "مقایسه‌پذیری" اطلاعات و گزارش‌های مالی نسبت به گذشته بیشتر در معرض آسیب قرار خواهد گرفت، و فرایند تصمیم‌گیری ذینفعان با اختلال روبه‌رو خواهد شد.

چهارشنبه، ۳۰ بهمن ۱۳۹۸، که روابط عمومی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به صورت رسمی نتایج آزمایش اولیه‌ی دو مورد از موارد مشکوک به ابتلا به کووید-۱۹ در ایران را مثبت اعلام کرد، شاخص کل بورس اوراق بهادار تهران قله‌ی ۴۷۸,۷۵۵ واحدی را فتح کرده بود. این خبر از نظر بسیاری از فعالان بازار سرمایه می‌توانست یک سیگنال منفی قوی برای خروج از بازار به شمار آید. به ویژه که شاخص تا آن روز افزایش ۱۶۷ درصدی را نسبت به ابتدای سال تجربه کرده بود، و شماری از تحلیلگران اقتصادی نیز کمابیش نسبت به شکل‌گیری حباب قیمت‌ها در بورس هشدار می‌دادند. ولی در کمال شگفتی، روند افزایشی شاخص و قیمت سهام پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران نه تنها متوقف نشد، بلکه در کمتر از سه ماه پس از آن تاریخ، در روز شنبه، ۲۰ اردیبهشت ۱۳۹۹، با عبور از عدد شگفت‌آور یک میلیون واحد توجه‌همه‌ی ناظران داخلی و بین‌المللی را به خود جلب کرد.

دیدگاه‌های مختلف ابراز‌شده درباره‌ی بازدهی شگفت‌آور بورس در ایران را فارغ از تنوع در جزئیات می‌توان به دو گروه کلی تقسیم کرد. گروه اول با اشاره به رکود اقتصادی حاکم بر ایران و جهان، مسائل و مشکلات ساختاری اقتصاد ایران، و عدم تناسب رشد قیمت بسیاری از سهام با وضعیت مالی و سودآوری شرکت‌ها، بر این باورند که این بازدهی حاصل شکل‌گیری حباب در قیمت سهام (شکاف بین قیمت سهام و ارزش ذاتی آنها) است، و دیر یا زود این بازار سقوط خواهد کرد و ضررهای هنگفتی را به طیف بزرگی از سهامداران (عمدتاً تازه‌واردان) تحمیل خواهد کرد. ولی گروه دوم با برشمردن دلایل متعدد و متنوع نه تنها روند افزایشی قیمت سهام را

کاملاً طبیعی تحلیل می‌کنند و ریسک سقوط قیمت سهام را ناچیز می‌دانند، بلکه این بازار را اصلی‌ترین گزینه‌ی سرمایه‌گذاری، سفته‌بازی (نوسان‌گیری) و سپر توری اشخاص حقیقی و حقوقی مختلف در سال ۱۳۹۹ می‌دانند.

فارغ از این که از نظر ما دیدگاه کدام یک از این دو گروه منطقی و پذیرفتنی باشد، آمار کلی بورس و تغییر وزن آن در سیاست‌گذاری‌های کلان پولی و مالی کشور حاکی از این واقعیت انکارناپذیر است که ما وارد دوران تازه‌ای از بازار سرمایه‌ی ایران شده‌ایم. خرداد ۱۳۹۹، مجموع ارزش بازار سهام پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران با گذشتن از مرز ۵,۰۰۰,۰۰۰ میلیارد تومان به بیش از دو برابر تولید ناخالص داخلی کشور در سال ۱۳۹۸ و به بیش از دو برابر حجم نقدینگی کشور در سال ۱۳۹۹ بالغ شد. در دو ماهه‌ی نخست سال ۱۳۹۹، میانگین روزانه‌ی ارزش معاملات بورس اوراق بهادار تهران با افزایش چهار برابری نسبت به سال ۱۳۹۸ و افزایش بیش از سیزده برابری نسبت به سال ۱۳۹۷ به مرز ۹,۰۰۰ میلیارد تومان در روز رسید. در این مدت، میانگین روزانه‌ی حجم معاملات نیز با افزایش دو برابری نسبت به سال ۱۳۹۸ و افزایش چهار برابری نسبت به سال ۱۳۹۷ از مرز ۸ میلیارد سهم در روز فراتر رفت. این روزها با هجوم افشار مختلف مردم به دفاتر پیشخوان خدمات دولت و شعب بانک‌های مختلف میانگین صدور کدهای معاملاتی جدید از مرز ۱۵۰,۰۰۰ کد معاملاتی در روز فراتر رفته است. همچنین، با توجه به کلید خوردن فرایند آزادسازی سهام عدالت، در آینده‌ی نزدیک قریب به پنجاه میلیون ایرانی به جمع سهامداران کشور افزوده خواهند شد. بدین ترتیب، ضریب نفوذ بورس در ایران حتی از اغلب کشورهای توسعه‌یافته‌ی جهان نیز فراتر خواهد رفت. علاوه بر این موارد، طی ماه‌های اخیر مقامات مختلف حاکمیت، از جمله، مقام معظم رهبری، رئیس‌جمهور، رئیس قوه‌ی قضائیه، رئیس مجلس شورای اسلامی، وزیر اقتصاد، وزیر کشور، و رئیس کل بانک مرکزی نیز حمایت قاطع خود را از بورس اعلام کرده‌اند؛ و طی سال ۱۳۹۹ مقرر است بخش بزرگی از تامین

مالی دولت از محل فروش سهام شرکت‌های دولتی و انتشار اوراق بدهی از طریق بورس انجام شود، و بخش قابل توجهی از سیاست‌های پولی و بانکی بانک مرکزی با هدف کنترل تورم و حفظ ارزش پول ملی (جلوگیری از افزایش نرخ ارزهای خارجی) نیز با محوریت بهره‌مندی از ظرفیت‌های بازار سرمایه تعیین شده است.

شرایط فوق هر چند از دیدگاه محافظه‌کارانه‌ی حاکم بر حرفه‌ی حسابداری می‌تواند با اما و اگرهای فراوانی همراه باشد، ولی از منظر راهبردی، یک فرصت تاریخی استثنایی برای توسعه‌ی حرفه‌ی حسابداری ایران است. به گواه تاریخ، پیشران اصلی توسعه‌ی خدمات مختلف حسابداری توسعه‌ی بازارهای سرمایه در سطوح ملی و بین‌المللی و گسترش دامنه‌ی استفاده‌کنندگان گزارش‌های مالی بوده است. ما حسابداران ایرانی طی سالیان دراز گذشته همواره از اقتصاد دولتی، کوچک بودن ابعاد مختلف بازار سرمایه و وزن کم آن در سیاست‌گذاری‌های کلان کشور، و محدود بودن دامنه‌ی استفاده‌کنندگان گزارشگری مالی در ایران گله‌مند و حتی ناامید بوده‌ایم، و سهم بزرگی از ناتوسعه‌یافتگی جوانب مختلف حرفه و دانش حسابداری در ایران را در نتیجه‌ی این وضعیت می‌دانستیم. ولی امروز که بازار سرمایه‌ی ایران وارد فاز جدید و متفاوتی شده است، ظرفیت بی‌نظیر و بی‌سابقه‌ای را برای توسعه‌ی همه‌جانبه در اختیار حرفه‌ی حسابداری ایران قرار داده است. از این رو، نهادهای حرفه‌ای و دانشگاهی حسابداری ایران، و جمعیت بزرگ حسابداران حرفه‌ای و دانشگاهی سرتاسر کشور، هر یک به سهم خود می‌توانند با بهره‌برداری مناسب از این ظرفیت تاریخی از راه معرفی و حتی آموزش همگانی خدمات متنوع حسابداری و گزارشگری مالی ضریب نفوذ استفاده از این خدمات را هم‌پای افزایش ضریب نفوذ بورس و سهامداری در کشور به میزان چشم‌گیری افزایش دهند. انقلاب در حال وقوع در بازار سرمایه‌ی ایران موجب افزایش خیره‌کننده‌ی ذینفعان و استفاده‌کنندگان گزارشگری مالی در کشور تا مرز بیش از شصت میلیون ایرانی خواهد شد، و این برای هر حسابدار ایرانی می‌تواند حقیقتاً هیجان‌انگیز باشد. ■